

5 דצמבר, 2021

תוכנית המחקרים של קרן משפחת ליאון

קול קורא* להצעות מחקר בנושא

"מחנכות כיתה"

קרן משפחת ליאון הינה קרן פילנתרופית הפועלת לקידום שוויון הזדמנויות וחינוך לערכים במערכת החינוך, באמצעות חיזוק מחנכות הכיתה וביסוס תפקידן.

הקרן קיימה תהליך פיתוח אסטרטגי ולמידה מעמיקים במהלכם חודדה והודגשה חשיבותן של מחנכות הכיתה כסוכן שינוי משמעותי.

זהו קול קורא שני במסגרת תוכנית המחקרים של הקרן לקידום מחקרים בתחום זה. בשנת תשפ"א נבחרו 8 מחקרים יישומיים בתחום חינוך כיתה שיצאו לדרך של בין 12-24 חודשים. ניתן לקרוא פרוט על מחקרים אלו באתר הקרן [/https://lionff.com](https://lionff.com)

רקע

מחנכות הכיתה נושאות באחריות לתכלול הטיפול בתלמידים בתחום הפדגוגי, הרגשי והחברתי, הן מהוות את צומת המפגש בין התלמיד, בית הספר והבית ומשפיעות יותר מכל גורם אחר על האופן בו התלמידים תופסים וחווים את ביה"ס. נמצא כי למחנכות השפעה פוטנציאלית רחבה על צמצום פערים, חינוך לערכים, שוויון הזדמנויות והפיכת בית הספר לרלוונטי.

תהליך הלמידה חשף כי למרות שמחנכות הכיתות נתפסות כנכס משמעותי למערכת החינוך בישראל, שורת חסמים מקשים על מימוש התפקיד ומיצוי הפוטנציאל הטמון בו. נמצא פער גדול בין החשיבות הרשמית והתפקידים המוטלים על כתפיהן של המחנכות ובין העדר של התייחסות מערכתית מאורגנת אליהן.

התהליך חשף גם שפרופסיית התפקיד מעולם לא נוסחה, שלא קיימת אתיקה מקצועית מובחנת, עקרונות מנחים, הגדרת מחנכת מיטבית ומסגרת הערכה. בהתאמה עלה החסך בפיתוח מקצועי ייחודי ובפלטפורמות לשיתוף ידע ופרקטיקות מיטביות. חקר ספרות אקדמי העלה כי הצע המחקרים האקדמיים בתחום דל יחסית ומעט ידע קיים אכן מתוקף. כמו-כן – נמצא כי לא קיימות כמעט הזדמנויות ליזמות וחדשנות עבור מחנכות כיתה או פלטפורמות פיתוח חשיבה והעמקה בתחום זה.

במציאות זו – מחנכות כיתה מתקשות מאוד לממש את הפוטנציאל הגלום בתפקידן.

*האמור במסמך זה מיועד לנשים וגברים כאחד.

קרון משפחת ליאון החליטה להשקיע בתחומי ליבה ארכימדיים שימקסמו את מימוש פוטנציאל התפקיד ויקדמו שינוי תפיסתי מוכח ומדיד בתחום לאורך שנים, בדגש על השפעת המחנכת על שוויון הזדמנויות.

הקרון לפיכך פועלת בשותפות עם הגורמים המרכזיים העוסקים במלאכה ובראשם משרד החינוך (מחנכים, מנהלים, אגפי חינוך ברשויות מקומיות, עמותות מובילות, חוקרים ואנשי רוח ודעת) להתמודדות עם חסמים אלה - לביסוס והגדרת פרופסיית מחנכת הכיתה, לביסוס סטנדרטים, תפיסות, זהות תפקיד, פיתוח מקצועי, פיתוח ידע, מדיניות ותשתיות מיטביות לעבודתן וליצירת נורמת התייחסות חדשה אליהן.

כמו כן, הקרון פועלת בזירות פיתוח ידע, תוכניות ועיצוב מדיניות.

מחקר יישומי איכותי עשוי לסייע מאוד למשימה זו. אנו מאמינים שכחלק מיצירת הפרופסיה, חשוב שהתחום ייחקר במחקרים בעלי אופי יישומי להבנת התחום, לתיקוף (ואתגור) השערות והנחות קיימות בתחום, העמקה בו וליצירת עניין משמעותי באקדמיה ובשדה.

מטרת הקול הקורא למחקרים הינה לקדם דיון מבוסס מחקר על שאלות היסוד שיפורטו בהמשך, להרחיב את הידע האקדמי בתחום, לבחון השערות והנחות עבודה, לעודד מחקר יישומי בעל פוטנציאל השפעה בשדה ולהנגיש אותו לעוסקים במלאכה.

הנושאים הרלוונטיים להצעות מחקר:

אנו מתעניינים במחקרים העוסקים בתפקידה של מחנכת הכיתה (ביסודי, בחט"ב, בעל יסודי) ובפוטנציאל הגלום בו לצמצום פערים ושוויון הזדמנויות. אנו מבקשים לבחון את הקשר בין חינוך כיתה לבין שוויון הזדמנויות וצמצום פערים לימודיים וחברתיים:

- מהם הערכים, התפיסות, העמדות, השגרות, הסדירויות, הידע, הכלים והפרקטיקות שבהם מחנכת יכולה לנקוט בהן ו/או שהמערכת מעמידה לרשותה, שבכוחם להשפיע על שוויון הזדמנויות ומיצוי פוטנציאל?
- מהו תפקיד מחנכת הכיתה בבתי ספר "אדומים" - תת משיגים?
- מהן הפרקטיקות המיטיבות של חינוך כיתה בכיתות בעלות הטרוגניות גבוהה ופערים לימודיים גבוהים?

בקול הקורא הקודם, הקרון מימנה בעיקר מחקרים שהתמקדו בחינוך כיתה במגזר הממלכתי הכללי (עברי). השנה אנו מבקשים להרחיב את המחקרים לאוכלוסיות ולהקשרים נוספים, ולממן מחקרים שמתמקדים:

- במחנכות בחברה הערבית
- במחנכות בחברה החרדית
- במחנכות בחינוך הממלכתי-דתי
- במחנכות של נוער בסיכון (בתי ספר "אדומים")

- במחנכות העובדות עם תלמידים בגיל ההתבגרות (חטי"ב ו/או על יסודי)
- בחינוך מיוחד - הכוונה לחינוך המיוחד המוכל המשולב בבתי הספר הרגילים ולא בבתי הספר לחינוך מיוחד. ניתן להתמקד הן באופני החיבור והשילוב השונים של מחנכות בחינוך המיוחד לכלל ההיבטים של בית הספר הרגיל, וכן בהתמודדות של המחנכות בחינוך הרגיל עם אתגרי ילדי החינוך המיוחד המשולבים בכיתות הרגילות.

הצעות המחקר יכולות להתמקד בסוגיות שיפורטו להלן בנוגע לאחת מאוכלוסיות היעד ו/או לערוך השוואה בין שתיים או יותר מאוכלוסיות היעד (כולל השוואה לחינוך הממלכתי).

חוקר המעוניין לחקור בסוגיות אלה בחינוך הממלכתי עברי בלבד מתבקש לקבל אישור מיוחד על כך מהקרן ariela@lionff.com.

להלן הצעה לסוגיות למחקר באוכלוסיות השונות:

1. מאפייני חינוך כיתה באוכלוסיות שונות

- מהם המאפיינים הייחודיים של מחנכות כיתה שעובדות עם אוכלוסייה זו?
- מהו המודל המיטבי של חינוך כיתה באוכלוסייה זו ו/או בהשוואה לאחרות?
- מהן נקודות החוזק של התפקיד בכל אוכלוסייה? מהם האתגרים הייחודיים?
- מהן הציפיות של המערכת מהמחנכות בכל אוכלוסייה? מה ההבדלים בתפקיד בעקבות הציפיות ממנה בכל אוכלוסייה?
- אילו גורמים תרבותיים, סביבתיים, חברתיים וארגוניים משפיעים על מהות, פוטנציאל ועבודת המחנכת?
- מהם הצרכים החברתיים והרגשיים שהינן בעלי השפעה על תפקיד/עבודת המחנכת?

2. חינוך כיתה כפרופסיה באוכלוסיות שונות

- מהם תפקידי המחנכת? (דגש על העבודה החינוכית שמעבר להוראה של מיומנויות לימודיות ותחומי דעת)
- מהם הידע, הערכים, המיומנויות והתכונות האישיות הדרושות לביצוע התפקיד?
- אילו תשתיות קיימות לתמיכה בעבודת המחנכת (כלים, פיתוח מקצועי, סטנדרטים, תמיכה ארגונית וכד')? כיצד ניתן לחזק אותן? אילו תשתיות חדשות ראוי לפתח?
- האם חינוך כיתה יכול להיחשב כפרופסיה? כיצד ניתן לחזק את הממד הפרופסיונאלי של התפקיד?
- מהן המוטיבציות של מחנכות בבחירה בתפקיד? בביצועו? בתחילת הדרך ולאחר התבססות בתפקיד? מדוע מורות בוחרות לא לקחת על עצמן את תפקיד המחנכת ו/או מחליטות לפרוש ממנו?

- מהם הצרכים הפסיכולוגיים של מחנכות הכיתה? האם צרכים אלו שונים בקרב מחנכות בהקשרים שונים (למשל, חינוך תלמידים מאוכלוסיות מוחלשות)?

3. חינוך כיתה ושוויון הזדמנויות באוכלוסיות שונות

- אנו מבקשים לבחון את הקשר בין חינוך כיתה לבין שוויון הזדמנויות וצמצום פערים לימודיים וחברתיים.
- מהם הערכים, התפיסות, העמדות, השגרות, הסדירויות, הידע, הכלים והפרקטיקות שבהם מחנכת יכולה לנקוט בהן ו/או שהמערכת מעמידה לרשותה, שבכוחם להשפיע על שוויון הזדמנויות ומיצוי פוטנציאל?
- מהו תפקיד מחנכת הכיתה בבתי ספר "אדומים" - תת משיגים?
- מהן הפרקטיקות המיטיבות של חינוך כיתה בכיתות בעלות הטרוגניות גבוהה ופערים לימודיים גבוהים?

4. פרקטיקות חינוך כיתה באוכלוסיות שונות

- מהן הפרקטיקות שמשמשות את מחנכות הכיתה – לחינוך לערכים, יצירת קבוצה, לטיפול בפרט, להתמודדות עם אלימות, לקיום קשר עם הורים, ליצירת מוטיבציה, וכד'?
- אילו ערכים מדגישות מחנכות כיתה בעבודתן, וכיצד הן מקדמות אותם?
- כיצד הפרקטיקות (והתפקיד) של מחנכות הכיתה משתנות בהקשרים שונים (למשל, שלבי לימוד, זרמי חינוך, הקשרים גאוגרפיים וחברתיים)?
- מהן פרקטיקות של מחנכת כיתה למיצוי פוטנציאל אישי של תלמידים?
- אילו פרקטיקות אפקטיביות? מהם התנאים הדרושים להצלחתם?
- באילו קשיים ואתגרים נתקלות המחנכות בביצוע תפקידן? כיצד הן מתמודדות איתן? כיצד ניתן לתמוך בהן באתגרי התפקיד?

5. המחנכת בתוך הארגון הבית ספרי באוכלוסיות השונות

- מה תפקיד מנהלת בית הספר בעבודה עם מחנכות הכיתה (בחירה שלהן, ניהולן, תמיכה בהן, וכו')? כיצד מנהל יכול למקסם את מיצוי פוטנציאל התפקיד של מחנכות?
- מהם תפקידיהם של בעלי תפקידים נוספים בבית הספר?
- מהם שיקולי הדעת של מנהלות בבחירת מחנכות?
- כיצד התרבות והמבנה הארגוני של בתי-הספר מעצבים ומשפיעים על עבודת מחנכות הכיתה?
- מהם המבנים, הפרקטיקות והמשאבים הארגוניים התומכים בעבודת המחנכת?

- 6. ניתן להציע מוקד נוסף הקשור במפגש שבין חינוך כיתה, שוויון הזדמנויות ואוכלוסיית היעד שלא הוצע לעיל בתאום עם הקרן - ariela@lionff.com

מסגרת מענק המחקר

1. הקרן מזמינה הצעות למחקרים שנמשכים 12 חודשים (עד 100,000 ש"ח) ומחקרים שנמשכים בין 18-24 חודשים (עד 200,000 ש"ח), אשר ימומנו על ידה.
2. תינתן עדיפות למחקרים קצרים יותר.
3. במקרים חריגים תשקלנה הצעות שחורגות ממגבלות אלה.
4. יינתנו מענקים רק למחקרים עם פן יישומי, כלומר שיש השלכות יישומיות שיכולות לשמש אנשי חינוך וקובעי מדיניות.
5. הקול הקורא פונה לחוגים שונים ומגוונים באקדמיה, למשל: חינוך, פסיכולוגיה, עבודה סוציאלית, סוציולוגיה, אנתרופולוגיה, מחשוב, תקשורת ועוד.
6. אפשרי להגיש הצעה למחקרים בינתחומיים מדיסציפלינות שונות.

קריטריונים לשיפוט ההצעות

1. המידה בה המחקר ייתן מענה על אחד או יותר מהנושאים שלעיל ויעמוד בדרישות הקול הקורא.
2. הערך המדעי של המחקר המוצע ועמידתו בסטנדרטים אקדמיים גבוהים.
3. הערך היישומי של המחקר המוצע ובמיוחד תרומתו הפוטנציאלית לקהל היעד.
4. סבירות / היתכנות תכנית העבודה (לוח זמנים ותקציב) והאמצעים העומדים לרשות החוקר.
5. ניסיון וכישורי צוות המחקר, כולל פירוט חברי צוות המחקר במידה ומדובר בצוות (בהתבסס על קורות חיים ופרסומים).

זכאות להגיש בקשה

חוקרים וחוקרות בעלי רקע וניסיון אקדמי מתאים המשתייכות למוסד אקדמי או מוסד מחקרי מומחה בתחום או חוקרים וחוקרות עצמאיים או פוסט דוקטורנטים.

תנאים נוספים

1. שפת המחקר
 - הצעת המחקר תוגש בעברית
 - המחקר יוגש לבחירת החוקרים בעברית או אנגלית
 - תקציר ממצאים יוגש בעברית ובאנגלית
2. קניין רוחני - זכויות הקניין הרוחני ותוצרי המחקר יהיו בבעלות של המוסד האקדמי אליו משתייך החוקר. לקרן משפחת ליאון תהיה הזכות לשמור עותק של תוצרי המחקר ולעשות בהם שימוש לקידום שוויון הזדמנויות בתחום חינוך כיתה.

דרישות מהחוקרים

1. דו"ח התקדמות מחקר ודו"ח תקציבי
2. תוצרי מחקר :
 - דוח סופי
 - תקציר (מטרות המחקר, מסגרת תיאורטית, עיקרי המתודולוגיה, עקרי הממצאים ומסקנות והמלצות להמשך).
 - מאמר מוגש לאנשי חינוך וקובעי מדיניות בשפה העברית
 - השתתפות במפגשי חוקרים (1-2 בשנה) במהלך העבודה על המחקר
3. הפצה :
 - הפצה אישית של כל חוקרת ע"י מאמרים, השתתפות בכנסים ועוד
 - מקבלי המענק יתחייבו להציג את מחקרם עד 2 פעמים בשנה, בפני קהלי יעד נבחרים בישראל, בהתאם לבקשת הקרן

קרן משפחת ליאון תקדם פעילויות לטובת קידום ויישום תובנות המחקרים באמצעות :

1. מפגש חוקרים לשיח מפרה תוך כדי התהליך
2. כנס ביוזמת הקרן (לאנשי אקדמיה ושטח)
3. חשיפה לקובעי מדיניות במשרד החינוך ולמובילי דעה
4. חוברת נגישה של תוצרי המחקרים
5. יח"צ וכתבות על הממצאים
6. הפצה בפלטפורמות של הקרן

שלבי המיון ולוחות זמנים

1. פרסום קול קורא ב 5.12.21
2. בתאריך 6.1.22, בין השעות 10:00 – 12:00, יתקיים **מפגש שאלות - תשובות** (באמצעות הזום). בלינק : <https://zoom.us/j/5531360171>
3. תאריך אחרון להגשת הצעות למחקר הוא 6.3.22 **עד השעה 9:00 בבוקר**.
4. תהליך בחירת המחקרים יתבצע על ידי **וועדה אקדמית** המייעצת לקרן.
5. תשובות תתקבלנה במהלך חודש מאי 2022.

פרטי קשר

את ההצעות יש לשלוח לכתובת dorit@lionff.com ולציין בכותרת הדוא"ל את נושא הקול קורא. לפרטים נוספים או להבהרות ניתן ליצור קשר עם הגב' אריאלה וולה לניאדו - מנהלת תחום הידע בקרן, ariela@lionff.com

פרוט ההצעה

יש להעביר לקרן הצעה של עד **12 עמודים בעברית** (לא כולל את ה-CV ורשימת פרסומים של החוקרים), **על פי המבנה הבא** :

1. דף שער הכולל

- א. כותרת
- ב. נושא המחקר
- ג. האם ולא יזו קבוצת אוכלוסייה מתייחס המחקר
- ד. האם מתייחס ליסודי, על יסודי או שניהם
- ה. חוקרים ראשיים ושייכות המוסדי (מוסד ומחלקה/חוג)
- ו. תאריך התחלה מבוקש, תאריך סיום משוער וסה"כ משך המחקר
- ז. סה"כ תקציב מבוקש
- ח. פרטי תקשורת עם החוקר הראשי (כתובת לדואר, טלפון, דוא"ל)
- ט. אישור הרשות למחקר במסגרת המוסד האקדמי.

2. תכנית המחקר – (נא להתחיל בדף חדש)

יש להתייחס לכל אחד מן הסעיפים המפורטים להלן

- א. **מטרות המחקר**
- ב. **הרקע התאורטי** : רקע תאורטי קצר על נושא המחקר המוצע, מסגרת מושגית למחקר, סקירת ספרות, הידע הקיים בנושא הן בישראל והן בעולם.
- ג. **שאלות המחקר וההשערות**
- ד. **שיטה** : מערך המחקר כולל הקשר המחקר, המדגם ובחירתו, כלי המחקר, תכניות לאיסוף וניתוח הנתונים, והיבטים אתיים.
- ה. **החידוש וחיבות המחקר**
 - תרומה מדעית, מידת החידוש והמקוריות במיוחד מול מחקרים דומים שבוצעו בארץ ובעולם כפי שנסקרו ברקע התאורטי.
 - התועלת היישומית / המעשית הפוטנציאלית
 - תכנית לאימפקט - תכנית לתיווך ממצאי המחקר לשדה על מנת למקסם את השפעתה היישומית
 - השלכות רחבות יותר למערכת החינוך, ניהול בית ספרי, שלטון מקומי, מדיניות וכיו"ב
- ו. **סיכונים וקשיים צפויים במהלך המחקר** (כולל חלופות לפתרונם).
- ז. **אנא התייחסו בסעיף זה גם להתמודדות עם מגבלות הקורונה**
- ז. **רשימת המקורות**

3. תוכנית עבודה – מתוכננים לפי שלבי העבודה ולוח זמנים

4. דרכים ואפשרויות לפרסום והפצת ממצאי המחקר

- פירוט כתבי עת מדעיים אפשריים לפרסום מאמר אקדמי מתוצאות המחקר, בישראל ובכתב עת בינלאומי

5. צוות המחקר

א. חוקרים ראשיים (לכל אחד ואחת)

- קורות חיים מקוצר עם פרטים אישיים, דרגה אקדמית שייכות למוסד + תפקיד
 - רשימת פרסומים – רק בתחום המחקר ומשש שנים אחרונות.
 - במקרה של מוסד לא אקדמי - עדות על התשתית המחקרית הרלוונטית הקיימת במוסד (כגון, רשימת פרסומים רלוונטיים בחמש שנים האחרונות, נגישות למאגרי מידע ולקובצי נתונים, זמינות של עוזרי מחקר וכד'.
- ב. עוזרי מחקר (אם יש)
- פירוט כישורים, ניסיון קודם והכשרה.

6. התקציב המבוקש (בשקלים)

- תקציב מפורט והצדקה לכל סעיפי התקציב.
- התקציב כולל תקורה של 10% (מתוך תקציב המחקר ולא כתוספת).
- ניתן לבחירת החוקר להקצות עד 10% מתקציב המחקר לטובת שכר חוקר ראשי המועסק במשרה מלאה במוסד.
- נא לציין מקורות מימון נוספים במידה ויש.
- היקף התקציב – מחקרים שנמשכים 12 חודשים (עד 100,000 ש"ח) ומחקרים שנמשכים בין 18-24 חודשים (עד 200,000 ש"ח).

האמור לעיל מיועד לנשים וגברים כאחד.